

MARTIN WALSER
A rendezés

Regényrészlet

Augustus Baum, a neves színházi rendező szélütés következtében kórházban fekszik. Csehov Sirályának rendezéséből ragadta ki a betegség, de a betegszobából tovább rendez. Nemcsak a darabot, hanem önmagát, és közvetlen környezetét is rendezi. A szereplők: az éjszakai ápolónő, Ute-Marie, a feleség, Gerda, a doktor és önmaga, akiket egy meg nem írt regény logikája szerint mozgat.

A regénynek nincs elbeszélője. Az alakok egymással és egymás ellen beszélve cselekszenek. Részt vesznek a játékban, azért kell beszélniük. A rendezés az egyenes beszéd regénye, de nem csak az. A szereplők életkörülményeik különbözősége dacára egyformán jók, szépek és igazságra törekvők. Ez a feltevés meglepően értelmezi át az ősrégi témát.

Martin Walser nem először választja regénye témájaként a szenvedélyt, a függőséget és a megszállottságot. A rendezés az ironia és a tragikum kettős megvilágításában próbálja megérteni és megértetni az élet legérthetlenebb jelenségét, a szerelmet.

*

Hallgatás és elhallgatás. Eltitkolás és titoktartás. Végre, végre, végre! Gerda! Olyan darabot alkalmazok színre, amiben a szereplők nem képesek bevallani egymásnak az igazságot. És ha mégis kiderül,

akkor az katasztrófa. Először a hallgatás, ez rendben van, azután az elhallgatás, azután az eltitkolás, utána a titoktartás. Amit egymás előtt elhallgatunk. Mindenikünk a másik előtt. Az elhallgatás erőfeszítést igényel. Szorongani kezdesz, attól félsz, elfogy az erőd, és nem leszel képes továbbra is elhallgatni, amit eddig elhallgatál. Ez pedig a véget jelentené. Minden kapcsolat végét. Nem csak a házasságét. Mindenki az, aki a másik előtt a legtöbbet elhallgatja. A titoktartás az, ami egymással összeköt. A titoktartás legmagasabb foka az, amikor valamit önmagam előtt és magam miatt is titokban kell tartanom. Nyilván uralkodik felettünk valamiféle erkölcs többé-kevésbé tökéletesen, amit ugyan nem ismerünk el, de ami mégis eldönti, mit kell önmagunkról tartanunk. Mit szabad, és mit nem szabad gondolnunk. A lélek legfinomabb képessége az, hogy tud védekezni az elviselhetetlen ellen. Ezt a képességet nem fogom gyanússá tenni. Házasnak lenni: egyrészt közelség, másrészt hallgatás, elhallgatás, eltitkolás, titoktartás. Az ember többé vagy kevésbé házias. Az sajnos utópia, hogy a házastársunknak mondhatjuk el a legtöbbet magunkról.

Augustus abbahagyja, érződik, nem mondott el mindent, amit el akart mondani.

Gerda nem vár. Azt kérdezi:

Mennyivel fiatalabb?

Nálad?

Nálad!

Nem kérdeztem meg tőle.

Igazság. Az volna a Paradicsomba való visszatérés, de azzal a tapasztalattal, hogy milyen idekint.

Európa válságos helyzetben van, a gazdasági problémák elégedetlenséget szülnek, és fölébresztik az európai egység eszméje iránti gyanakvást. Egyre többen érzik úgy, hogy az integráció túlzott mértékben korlátozza nemcsak a nemzeti függetlenséget, de az egyéni szabadságot is. Vita tárgya, hogy az integráció az önállóság és kulturális sokféleség megszűnéséhez vezet-e, vagy az új impulzusok éppenhogy gazdagítják az európai kultúrát? Az idei drezdai BARDINALE költészeti fesztivál, amely szeptember 12-e és 15-e között zajlott le, ezeknek a problémáknak a tudatában válaszolta ki jelmondatát: „Európa egy befejezetlen vers”. A részvételre meghívottaktól a rendezők arra vártak választ, miként gondolkoznak Európa költői a közös jövőről.

A kultúrák összekapcsolása az európai integráció fontos mozzanata. Csakis egymás megismerésén keresztül juthatunk el a megértésig és az együttműködésig. Az európai nemzetek elsősorban kulturális és nyelvi közösségek, az individuumot, a magányos embert is csak ebben a szellemi erőterben érthetjük meg. A Magyar Napló jelen számában megjelenő írásokat ennek a szemléletnek a jegyében válogattuk. Nem reprezentatív áttekintésre törekedtünk, erre a terjedelmi okok miatt amúgy sem lett volna mód, hanem a német lélek különböző megnyilvánulásait próbáltuk bemutatni. Helyet kaptak a legidősebb generáció képviselői (Dagmar Nick és Martin Walser), akik a háború borzalmaival is megélték, jelen vannak a ma javakorukban levő ötvenévesek (Ludwig Steinherr és Marcel Beyer).

Ez az összeállítás a lehetséges ablaknyitások egyike csupán, és az én ízlésemet képviseli. A gazdag és rokrétú német irodalom sok-sok ilyen ablaknyitást megérdemel, de hát nemcsak öncélú ablaknyitások ezek, általuk a magyar olvasók is gazdagodhatnak.

A német összeállítást válogatta és fordította: Schiff Júlia

A sérthetetlen lélek gyenge pontjai! Most! De amíg volt, minden volt. A te Mindenséged!

Nézd, Britta, Carla, Lavinia...

Hogy csak az utolsó hármat említsem.

... ez az utolsó három színre alkalmazás. Britta az isteni Kleist Kätchen von Heilbronn-ja, Carla az abszolút Sophokles Antigone-ja. Lavinia a félelmetes Molière Tartuffe-je.

A sérthetetlen lélek gyenge pontjai!

Visszavonom. Bocsánatot kérek.

Kitől?

Tőled. Brittától! Azon az ostoba kölni kongresszuson az első sorban ült. Egyáltalán nem úgy nézett ki, mint az első sorban ülők. A nagybátyjának, az X. Y. professzornak fenntartott helyen ült. Feltűnt nekem, mert felvette a beszédek. A fogadáson aztán megkérdeztem tőle, valóban a nagybácsiért tette. Gyereklány, noha már huszonhat éves. A haja alól nézett rám, de nem pillantás volt az, hanem segélykiáltás. Jöjjön, mondtam, kézen fogtam, kivezettem. Valami lokálba. Csak nézett maga elé. A kezére. Az ujjai mintha birkóztak volna egymással. És ő nem tudott beavatkozni, nem tudta megállítani őket. Jómagam a Kätchen-próbákon. Eltelve ezekkel a mámoros, lebegő Kätchen-mondatokkal. Nézem a kezét, és mondom neki félhangon a szöveget: Valóban, ha ott összeomlva látom, kipirult arccal és összeillesztett kezeccskével. Aztán az első szava: Félek. Majd nagy nehezen: Az apja a vízbe vetette magát a Földközi tengeren egy sétahajó fedélzetéről. Aztán fokozatosan valami tartalom: hogy ő nem akar már mindenben hibás lenni. Felelőtlenség. Ilyen kifejezést préselt ki magából. Felelőtlenség, végre. Elszédült, amikor a fogadáson megszólítottam. Meg kellett fogódkodnia az egyik asztalkában. Éppen segítenem kellett egy színésznőnek, hogy megértse a tizennégy éves Kätchent. Amikor először meglátta Wetter vom Strahl grófot, eléje zuhant. A huszonkét éves színésznő kérde tőlem, hogy Kätchen tudja-e, hogy mit tesz, vagy ez egyszerűen így történt, vagy hogy utánoz-e valamit. Amikor Britta az elszédülésről beszélt, elmondtam neki egyet-mást Kätchenről, aki a darabban nem csak egyszer ájul el a gróf előtt. Akkor egészen odáig volt. Én szintén. Az apja halála óta még sose értették úgy meg, mint abban a pillanatban, amikor megszólítottam. Mikor történt az apja halála? Négy és fél éve. És én nyakig a Kätchen-próbákban! Az első változatban Kleist

monológot írt a grófnak, aki meglátta Kätchent. Felkiált ötször: Valaki szeret! Szeretnek. Lydia fedezte fel ezt a jelenetet. És be akarta vinni a darabba az ötszörös „Szeretnek”-et. Elutasítottam. Nem tudtam, hogyan adhatná elő ezt egy színész. Ötször: „Szeretnek”. Miután Brittával találkoztam, hagytam, hogy a gróf ötször „Szeretnek”-et mondjon. Egyszerre lehetségessé vált. Semmiféle nehézség, semmi furcsaságot nem találtam már benne, ötször azt mondani: „szeretnek”. Meg kellett élnem ahhoz, hogy hihetőnek érezzem. Igen, erre szükség volt. Ez után a monológ után a grófnak sírnia kell. Az ötszörös „szeretnek” után. Sírni a legnehezebb. A színpadon. Egyáltalán a testi folyamatok. Sírni, szeretni, meghalni. Semmit se szabad utánozni. Magamnak is sírnom kellett. Hát igen. Sikerült. Valahogy.

És Britta ma???

Hét éve Braziliában dolgozik a BMW-nek.

Férjnél van?

Nincs.

Persze hogy nincs.

Sokáig írt nekem. Nem is olyan könnyű, nem tudni segíteni egy emberen. A BMW-nek Braziliában! Még látom az egymással birkózó ujjait.

A heilbronni kis Britta!

Csak gúnyolódj nyugodtan. Tauberbischofsheimből való. Mégiscsak. Az nincs túl távol Heilbrontól. Csontkovács volt akkor. Talán még ma is az. Mindent a kezekkel. És Ayurvedával. Minden mindig Pitta, vagy Kapha, vagy Vata.

Végül is sikerrel járt.

Csupán egy affér. Bevallom, a siker onnan származott, hogy Kätchent izzó ködben lovagoltattam. A gróf halálosan beteg, és azt álmodja, hogy egy kerub hozzávezeti Kätchent. Akkor fut be a mindent eldöntő hír: Kätchen a császár lánya. Ezért lovagoltathattam a kerub vezetésével meztelenül, izzó ködben egy fehér lovon.

A sérthetetlen lélek gyengesége!

Mert mindent annyira szemérmesen kell előadnom neked. Ez már rutin. Mihelyt nőiességről van szó, alacsonyabb fordulatszámra kapcsolok. Igyekezem ártalmatlan színben feltüntetni mindent.

Eltitkolás. Titoktartás.

Pontosan. Mindent elviselhetővé akarok számodra tenni. Mert elviselhető is. Mert szeretlek. Mindig is szerettelek. Boldog vagyok, hogy az öregedés nam árt neked. Szemem veled együtt öregszik. Gerda, te az első találkozásunk óta egyetlen nappal se lettél idősebb.

A te öregedésedet nem érzékelem. Nem túlzok. Ki voltál te, ki voltam én huszonkilenc évvel ezelőtt? Befejezetlen, szép, természetes, gazdag ígéretek, nyers gyémántok voltunk. Azután maga a sors csiszolt bennünket százezer percen keresztül. Túl sok volt a kihívás, a követelmény, örökösen a kudarc árnyékában élni, egymás ellen az egymásrautaltságban, együtt egy hadüzenet nélküli, de soha meg nem csillapodó háborúban. Olyan társadalomban, amely arra szövetkezett, hogy kinyírjon bennünket. Ettől olyan búval bélelt csaknem minden férfi, sérült csaknem valamennyi nő. Kivéve téged. Rajtad egyáltalán nem látszik, hogy ebből a világból való vagy. És ez a sértetlenség – itt most egy rémes idegen szó következik, amelyet bárhogy utálok, képtelen vagyok elkerülni – a mi félelmetes szinkronizmusunkból ered. Ebből az össze nem hangolható összhangzatból, amely, lehet, maga az azonososság. A harmónia talán még a szinkronizmusnál is rosszabbul hangzana. Tudod, az idegen szavak ellenségeim. Egyáltalán a szavak, meg a gesztusok, Gerda. Add a kezed!

A felé nyújtott kezét két kézzel ragadja meg.

Gerda, a te szerelmed és az én szerelmem, a mi szerelmünk örök szerelem. Törhetetlen. Megcáfolatlan. Van pillanatnyi szerelem, amely örök akar lenni. Lehet rá gyanakodni, és neked száz okod van erre. De téged és engem, bennünket olyan megértés köt össze, ami erősebb mindennél, amit mások el se tudnak képzelni. Ute-Marie Wiese, engedd, hogy nevének nevezem. Wiese a neve, Gerda. Nekem sose volt az ellen ellenvetésem, hogy a te neved Schlatt. Egy született Schlatt! Az voltál, az is maradtál. Egyenes, karcsú, minden fölösleges gesztus nélküli, megfogható, erős, Schlatt. Most: Wiese. Nem lett volna rá szükség! De így történt, Gerda. Wiese a neve. Egy költő sose nevezne egy nőt, egy lányt Wiesének, rétnek. Ezt csak a valóság teheti meg. A valóság nem szorul rá a gyengédségre. Azt hiszed, rajongok érte! Pedig csak felsorolom, amit érzek. Magyarázd meg, akkor miért mondhatom: ő a szerelem tartománya. A gyengédség hegycsúcsa. Az érzélem óceánja. És Ute-Marie! Furcsa, bensőséges merészség, ahogy ez a keresztnév nekifut, a magasba ugrik! Hol ér földet? A Wiesén, a réten! Gerda, ő hozzánk illik. Érzem. Ő az, akivé mi lehattünk volna. Ha én... szinte mindent helytelenül cselekedtem! Ute-Marie szerencsés véletlen számunkra. Ne szólj semmit. Szeretlek, jobban szeretlek, mint valaha, talán azért, mert most így szólhatok hozzád. Sose voltam még

olyan gazdag, mint ebben a pillanatban. Sokkal jobban szeretek most, mint ahogy valaha is szerettem bárkit. Téged szeretlek, de az éjszakás nővért is szeretem.

Ez az érzés... az ölekezés erejének érzése. Mondd, miért tilos ez az érzés? Ha megmagyarázod, és én megértem, akkor nem érzem többé, megsemmisül, és vége lesz. Nem tudom, mit tegyek. Gerda, legyen meg a te akaratod! Gerda, gyere. Gyere végre! Gyere hozzám!

Gerda leül az ágy szélére, ő pedig magához vonja az asszonyt. Mivel az ágy derékalja fejtől fel van magasítva, a férfi Pietà-szerűen félig fekszik, félig ül.

Mennyi levegőt lélegzel be, jaj, Gerda! Lazulj el! Hagyj mindent egyszerűen meg nem mondottnak! Békében akarok élni veled. Semmi egyebet nem akarok.

Felkészültem rá.

Érzem.

De nem tudok úgy viselkedni, ahogy szeretnék. Ahogy talán kellene! Tegnap történt. Találkoztam egy nővel. Negyven éves. A gyerekeivel nyaralt a Keleti-tengernél. Hazaérkezve nem találta otthon a férjét. Elköltözött. A bútorok, az edények felét, pont a felét, magával vitte. A nő korábban mellopereáció esett át. Azután egy autóbaleset következett. Kiröppült a szélvédőn. A gyógyulás hónapokig tartott, de a hegek megmaradtak. Frankensteinnek érzi magát. Mindenütt hegek. A mellén meg az arcán. A férj pszichológus egy rehabilitációs központban. Segít a pácienseknek, hogy a szenvedésükből erőt merítsenek. A nő azt mondta: Még mindig élek. Az egyetlen hiba az, hogy még mindig élek. Férjem jogosan rossz néven veszi ezt tőlem. És én nem tudok segíteni rajta! Aludni sem tudok. Az injekcióik nem használnak. Nem tudok már nyugodtan ülni se. Éjt nappá téve szaladgálok ide-oda céltalanul a végkiemerülésig.

Gerda nem folytatja.

A pácienseid mindig foglyul ejtenek. A pácienseid vámpírok. Mindig is azok voltak. Észreveszik, hogy odatartod nekik a nyakadat.

Mondd csak: milyennek látsz engem?

Rajtad nincsenek hegek. Semmi sincs rajtad tönkretéve. Századszorra mondom: szakasztott olyan vagy, amilyen kezdettől voltál.

Mégis elhagysz. Szabályosan.

Elhagylak? Én téged! Gerda, ahol én vagyok, ott vagy te is.

Hét napja, minden reggel, amikor jövök, látom a szemedet, hogy bevetted azt a rémes szert.

Jaj, már megint ezzel jössz!

Letagadod, mint mindig. Ez groteszk. Olyan vagy, mint egy bokszoló, aki épp elvesztett egy mérkőzést. A lényeg, hogy az éjszakás nővérrel rendszeresen nére kerül sor – megengeded, hogy a *nemi érintkezés* kínos formuláját így rövidítsem...

Kérlek!

Né az éjszakás nővérrel. Mivel ez a kórházi szabályzat szerint is szigorúan tilos, a nő kockázatot vállal, fedeni tehát, mondjuk így, emelkedettebb szükségesség. A klinika szabályainál, az illemnél is emelkedettebb. A szerelem valószínűleg a mindent megmagyarázó és megbocsátó indíték. Eléggé ismeretes, hogy *né* szerelem nélkül is megtörténhet. Statisztikai szempontból valószínűleg sokkal gyakrabban történik meg szerelem nélkül, mint szerelem által. De ugyanolyan biztos: szerelem *né* által is létezhet. És még biztosabb: ami *né*hez vezet, rendszerint nem szerelem. A szerelem a *né* következménye lehet csupán. Lehet! Valakit, akivel teniszszünk, nem kell szeretnünk. Annak dacára szenvedélyesen szerethetünk teniszszni vele. Az a nyelv, amit a *né* produkál, nem a szerelem nyelve. Hanem? Hanem, mondjuk, a fogyasztásé. Vagyis a teljesítményé. A *nében* a partnerek egyetértésben ünnepelik az optimális lefolyást. Minél inkább részesítik a másikat az átéltékben, annál több jut önmaguknak belőle. Valahol olvastam: a másik felgerjesztése fontosabb a sajátmagáénál. Ennek ellentmondok: az öngerjesztés a legfontosabb. És abból jut valami a másiknak is. a *né* esetében produkált nyelv mutatja, hogy a pusztá, a néma *né* nem ideális. Minél fontosabb a nyelv a *né* optimalizálásában, annál nagyobb tettetés. Nem kell ezt hazugságnak nevezni. Elég azt tudni, hogy a szóbeli tettetés több, mint amit a pusztá természet tud, sőt: akar. Most még csak annyit: A *né* kétségtelenül az a motor, ami a mi világunkat mozgásban tartja. Ezerszer bizonyosodott és beigazolódt, hogy mi minden történik végül is a *né* kedvéért. De most: meglepődhetünk azon, hogy azok a férfiak és nők, akiknek egyénisége nem egyenlő a *nével*, akiket páratlan személyiséggéként becsülünk és tisztelünk, a *né* részvevőiként mindenkire hasonlítanak, akikkel különben kereken elutasítják a hasonlóságot? A legkiválóbb személyiség is a *nében* tömeggé változik. Semmi sem személyteleb, mint a *né*.

Hosszú hallgatás. Augustus érdeklődést mutat.

Te se vagy személyesen semmiben se oly kevésbé részes, mint a *nében*. A *nében* nem vagy semmi egyéb,

mint nemed funkcionárusa. Ismerem a segédeszközöket, amikkel az ember önmaga előtt el akarja rejteni, hogy a bennünket leginkább foglalkoztató cselekedet egyben a legszemélyteleb is. Az individualitás nem-teljessége. Agapé charizmája. Vagy Plátó szerint: Először kettős neműek, azután ketté lesznek vágva, majd a részek egymáshoz kíváncsoznak, teli sóvárgással, hogy ismét összenőjenek. Ezer ilyen mese dicsőíti a *né* valóságát. Kiegyenlítődés a különbség nélkülségig... Idefigyelsz még?

Bocsáss meg. Még mindig nem tudom, hogy reagáljon Nina Trigorinra. Bocsáss meg. Itt vagyok megint.

Ezer mese a *né* valóságának dicsőítésére. Kiegyenlítődés a különbözőségiig, ami a *nén* kívül minden elképzelhető módon el lesz rejtve, el lesz titkolva, le lesz tagadva. A *né* tehát olyan történés, amelynek mi semmi esetre se akarunk úgy megfelelni, mint a *né* rabszolgái. A természet akarja ezt így, ő akarja még mindig így. Az egész műveltség nem egyéb, mint a legfontosabbak elrejtésének kísérlete. Ugyanis: a *nében* nem két személyiség, hanem két *né* partner találkozik, akik teljesítenek. Augustus, mot jut eszembe az első, általam látott rendezésed. Húszéves voltam akkor.

Szeget szeggel.

Jó! Hol?

Wuppertalban.

Nagyon jó.

Komisz darab volt. Az erkölcs egyszeregye.

És mégis a végtelen Shakespeare. Pillanat.

Megnyom egy gombot a mobiltelefonján.

Igen, Lydia. Igen, én vagyok. Később jövök ... félórával. Csak Enrico van bejegyezve. Meg fog érteni. Hamarosan ott leszek. Igazán jó darab. *Rómeó és Júlia* ehhez képest limonádé.

Shakespeare megfordul sírjában! Nem kellett volna elvállalnom.

Emlékszem még a cselekményre?

Mint minden, amit el kellett szenvednem, bevésődött.

A herceg...

Alkalmat ad neki a folytatásra.

A herceg szabadságra készül. Angelo, a helytartó kormányoz. És ezt mindjárt a lehető legszigorúbban teszi. Felfrissít egy értelmetlen régi törvényt, amelyik lehetővé teszi neki, hogy a fiatal Claudiót halálra ítélje. De Isabella, Claudio lánytestvére, aki épp kolostorba akar vonulni, Angelóhoz megy és

kéri, kegyelmezzen meg a testvérének. Igen, ha Angelóval hál, akkor szabad a testvére. De Isabella ezt nem tudja megtenni. Szövetkezik Marianával, Angelo egykori menyasszonyával, akit Angelo öt évvel azelőtt megszegyenítve faképnél hagyott. Isabella előkészíti éjjelre a kerti pavillonban a *né* jelenetet. Angelo jön, hál is, azt hiszi, Isabellával, a valóságban viszont a megszegyenítve elhagyott Marianával.

Ebből elég. A többi dráma. Shakespeare szereti a Bibliát megszólaltatni. És Ádám megismerte asszonyát, Évát. És az állapotos lón. A *né* után Mariana megesküszik: Én megismertem őt, de az én emberem nem látja be, hogy megismert engem. Angelo viszont arra esküszik, hogy ő Marianát se nem látta, se nem hallotta. Ennyit a *né* általi közelségről. Mindezt *megismerésnek* nevezni szimpla *né* dicsőítés. Két nemi szerv találkozik egymással, hogy a szaporodás parancsának engedelmessédjék, ennyi az ősi vonzás, de már nem tudunk róla. Ennyi Rómeó és Júlia története is. A te feladatod pedig e dicsőítés terjesztése. A erogén zónák izgalmának annyi köze van a szerelemhez, mint a holdnak a hozzá címzett versekhez.

Ha megérintem a mellbimbóit, elszenvedí az, amit te orgazmusnak nevezel. És ami ilyenkor magával ragadja, elragadja, odáig ragadtatja, hogy kiáltania kellene, azt egy párnába fojtja. Olyan nincs is, hogy valaki merő élvezetből kiált.

És hogy ez mindenkivel ugyanúgy történik, az mindegy neked.

Ebben a pillanatban én vagyok az, aki minderről tehetek. Bocsáss meg, Gerda. Mi most mindent túl komolyan veszünk. Tudod még, hogy ki játszotta a gonosz Angelót? Stallhofer! Egyformán fiatalok és egyformán nagyratörők voltunk mindketten. És ő

egy tökéletesen gonosz, simulékonyan gonosz, fölényesen gonosz, vérmérséklet nélküli gonosz Angelót alakított. Én pedig egy szerencsétlenül gonosz, gyámoltalanul gonosz, szomorúan gonosz Angelót akartam. Stallhofer győzött! De a tulajdonképpeni dráma Claudio volt. Az a színész, most nem jut eszembe a neve, alkoholista volt, elmotyogta a szöveget, és mégis vaktában érzéki, állandóan önmagát

elcsábító Claudio volt. Bár csak minden tizedik mondata volt valóban érthető, minden szavát érteni lehetett. A szövegű Stallhofer kimondhatatlanul szenvedett. És egyszer kitört: ő szöveget akar, nem részeg motyogást. Az alkoholista, Kurt volt a neve, mintha villámcsapás érte volna, hirtelen Stallhoferré vált, olyan simulékonyan, annyira szuverénon, olyannyira temperamentum nélkül adta elő a szerepét, mint Stallhofer a sajátját. És megkérdezte tőlem, ilyennek képzelem-e Claudiót, ennyire sebezhetetlennek. Valahogyan kibékítettem őket. Akkor jöttem rá, csak alkoholistákat akarok rendezni. Elveszettek.

Marianna arany madara (famozaik, papír aranymadár, keret és keretezett textil háttér)

Martin Walsér (1927, Wasserburg, Bodensee) egyike a legnagyobb kortárs német íróknak. Regényeiben és elbeszéléseiben az antihősök belső konfliktusait ábrázolja. Lindauban érettségizett, utána a regensburgi, majd a tübingeni egyetemen végzett irodalomtudományi, történelmi és filozófiai tanulmányokat. A Franz Kafkáról írt disszertációjával doktorált Tübingenben. 1953 óta rendszeresen résztvevett a *Gruppe 47* ülésein, ahol *Templones Ende* című elbeszélése kitüntetést nyert. Az 1957-ben megjelent első regénye, *Ehen in Philippsburg* nagy sikere óta szabadfoglalkozású íróként él családjával Friedrichshafenben, majd a bodenseei Nussdorfban. Az elmúlt évtizedek politikai mozgalmában kötelezettséget vállalt Willy Brandt kancellárrá való kinevezése mellett, a vietnami háború és a német kettéosztás ellen. Feltűnést keltett a heves vitákat kiváltó beszéde 1998-ban a frankfurti Pauls-templomban. A Berlieni és a Szászországi Szépművészeti Akadémia, a Darmstadti Nyelv- és Költészeti Akadémia és a Németországi PEN-Központ tagja. Személyvnyünket az író szíves hozzájárulásával a Rowohlt Kiadónál megjelenőben levő, *A rendezés* című kötetéből vettük.